

Hustopeče ve 13.–16. století

Kolektiv autorů

Pojmenování Hustopečí je pravděpodobně odvozeno od osobního jména Úsopek. Nejstarší část Hustopečí tvořilo slovanské osídlení, které se nacházelo vpravo od řeky Štinkavky (na úpatí Křížového kopce) a které po příchodu německého obyvatelstva ve 13. století obdrželo pojmenování Böhmendorf – „Bemdorf“ – Česká Ves. Název Hustopeče (německy Auspitz) byl přenesen na nově vysazenou lokalitu na levé straně Štinkavky (dnešní Dukelské náměstí a blízké okolí). Noví němečtí příchozí pocházeli především z dnešní dolnorakouské oblasti Weinviertel, což zintenzivnilo zdejší hospodářské poměry, především vinařství, zavedlo nové právní formy (emfyteutické „německé“ právo a horenské právo); v jazykové oblasti nastala dvojjazyčnost, němčina se prosadila i v pojmenování trati a rozvojem vinařství doznala změnu i krajina.

V písemné formě se lze poprvé s Hustopečemi setkat v listině olomouckého biskupa Bruna, která byla vydána v Olomouci 12. února 1247 a kterou byl stvrzen dar, který učinil ve prospěch nově založeného kláštera dominikánek v Brně (Cella sancte Marie) brněnský měšťan Oldřich Niger. Mezi dary je zmíněno i půl vinice v Hustopečích (dimidiam vineam in Vzpez). V roce 1249 je poprvé zmiňován majitel Hustopečí Vilém (Willehalmo de Vztopesch), potomek rodu z Chýš, který byl za věrnost králi Václavu I. odměněn statky na jižní Moravě. Jeho hustopečským sídlem byla pravděpodobně obytná věž na nevelkém Homolím kopci. V roce 1322 prodali Vilémovy potomci – Fricke a Vilém z Egerberku své dva díly Hustopečí královně vdově Elišce Rejčce; třetí díl (zřejmě jako odúmrt') jí v roce 1323 převedl král Jan Lucemburský. Tak se statek Hustopeče (společně s Měnímem, Starovičkami a Starovicemi) dostal do majetku Eliškou založeného kláštera cisterciáček (Aula Sancte Mariae) na Starém Brně.

Hlavní zemědělské odvětví představovalo v Hustopečích od 13. století vinařství. Zdejší horenský soud byl příslušný i pro okolní vinařské obce. ☞ Vrchním soudem byl nejdříve dolnorakouský Falkenstein, jehož horenský zákoník (Bergtaidingbuch) z roku 1309 zřejmě platil i v Hustopečích. Později se poslední soudní instancí stal hustopečský horenský soud, protože v roce 1362 abatyše Alžběta vydala privilegium, že od jeho rozhodnutí není odvolání. Druhý významný zdroj příjmů hustopečských měšťanů představoval obchod. Nejdůležitějším odvětvím byl obchod s dobytkem a se sukem. Odkdy se Hustopeče staly velkým trhem pro uherský dobytek na cestě do jižního Německa, resp. do Norimberku, nelze přesně stanovit. Zlaté éra spadá do 16. a do počátku 17. století. Už v roce 1550 zřídil král Ferdinand I. v Hustopečích třicátkový úřad, v jehož čele stál královský úředník, zvaný handgráf, jenž měl k ruce několik pomocníků – tzv. pojezdných, kteří projížděli po cestách kolem města, zda-li se tudy nežene dobytek, aniž by z něj bylo zapláceno clo. Kromě dohledu nad zaplacením cla handgráf řešil i spory mezi jednotlivými kupci.

Hustopeče měly významná trhovářská privilegia. V roce 1410 jim markrabě Jošt udělil právo jarmarku na sv. Havla (16. říjen), v roce 1460 stanovil Jiří z Poděbrad další jarmark trvající po 14 dnů kolem svátku sv. Prokopa (4. července). V roce 1572 následovala výsada třetího jarmarku, kterou udělil císař Maxmilián II. na sv. Nikodéma (15. září) v trvání osmi dnů. ☞ V 16. století platily Hustopeče

svou výměrou za hlavní vinařské centrum Moravy, město mělo špitál s kaplí sv. Ducha (od roku 1480), hradby (privilegium Vladislava II. z roku 1510), _farní kostel sv. Václava (budován od 2. poloviny 13. století, vysvěcen 12. 12. 1519) a velkorysou renesanční zástavbu. Představitelé městské samosprávy proto požádali panovníka o povýšení svého městečka na město. Císař Maxmilián II. žádosti vyhověl a listinou, danou ve Vídni 15. února 1572, povýšil Hustopeče na město a udělil jim nový znak. Hustopeče od té doby užívají polcený štít s třemi štrychy, spodním červeným, prostředním zlatým a svrchním též červeným, přičemž v prostředním je položen červený hrozen vína a v horním vinařský kosíř se zlatými střenkami, levá půle štítu je zlatá s polovinou bílého orla s červeným jazykem. 16. století znamenalo pro město i dobu náboženského „pluralismu“. Kromě katolíků, kteří byli vlivem postupujícího protestantismu v menšině (bohoslužby konali ve špitální kapli), zde byli doloženi luteráni (kteří ovládli farní kostel), pikardisté (zřejmě Čeští bratři) a novokřtěnci, kteří díky působení reformátora Jakuba Hutera uchovávají Hustopeče v paměti dodnes. Na přelomu 16. a 17. století ukončil císař Rudolf II. hustopečské panství cisterciáckého řádu, aby je včetně fary a dvora, stejně jako vsí Starovičky a Starovice po kratičkém intermezzu udělil Karlu z Lichtenštejna. Hustopeče byly jako jeho majetek vepsány do zemských desk 3. března 1599.